

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נצבים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
ה'י' תהא 'שנת פלאות אראנו

הי' שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

מא

ועוד והוא העיקר – שכן תהי' לנו בפו"מ, ויתירה מזה, שכבר היתה לנו, בלשון עבר, ובפרט ע"פ הפתגם הידוע של רבותינו נשיאינו ע"ד הפירסום דביאת המשיח בעיתונים¹, כפי שנתקיים בפועל ממש בתקופה האחרונה שנתפרסם בכו"כ עיתונים בעולם כולו (ויש להוסיף ולפרסם עוד יותר) ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"², ותיכף – כבר בא – בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ובגלוי לעיני כל באי עולם, ועאכו"כ "לעיני כל ישראל"³, ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ נצבים תנש"א, יום ב' דר"ה, וש"פ וילך ו' תשרי תשנ"ב)

- 1) ראה סה"ש תורת שלום ע' 12: "דער רבי (אדמו"ר הזקן) האָט געזאָגט אַז משיח וועט שטיין אין גאָזעטן . . אַלע אידען וועלען זיין פאַרטיג צו ביאת המשיח גלייך ווי עס שטייט אין גאָזעטען אַז ער גייט".
- 2) שה"ש ב, ת. ובשה"ש עה"פ.
- 3) סיום וחותר פ' ברכה.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לאו הראו לו שאלה הם חיים – במה תועיל ההוראה או העצה, ובחרת בחיים?"

אלא, משמעות המילים, ובחרת בחיים" היא „אני מורה לכם" כלומר, מראה לכם – הקדוש-ברוך-הוא מציין שבאומרו מיד אחר-כך „לאהבה את ה' אלקיך..." הוא מראה לישראל "שתבחרו בחלק החיים", משום שאלה הם חיים⁸: בעיני בשר אין רואים תמיד שה"חיים" כרוכים ב"טוב"⁹ (ו,מות"ב,רע"9), ולכן צריך להראות מה הם החיים האמיתיים, כנאמר בהמשך: „למען תחיה אתה וזרעך, לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חיך ואורך ימך...".

ועל כך מביא רש"י: (א) משל – „כאדם האומר לבנו...", שהאב אינו מסתפק באמירה „בחר לך חלק יפה בנחלתי", אלא „מעמידו על חלק היפה". (ב) הוכחה מן הכתוב שהקדוש-ברוך-הוא „מעמיד" את ישראל „על חלק היפה" – „ועל זה נאמר... הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך".

ג. השאלות על כך

אך עדיין אין מובנת ההרחבה בדברי רש"י: (א) לשם מה עליו להביא משל „כאדם האומר לבנו... – רש"י יכול היה לומר דברים אלו מיד בנמשל, שהקדוש-ברוך-הוא „מעמיד" את ישראל „על חלק היפה"? ואדרבה – בנמשל מובן הענין, לכאורה, טוב יותר מאשר במשל: לגבי התורה והמצוות שבנמשל הכרחית הצבעת הקדוש-ברוך-הוא שאלה הם „חיים" ו„חלק היפה", כי בעולם נראה פעמים רבות ש„דרך רשעים צלחה"¹⁰ ו„הצדיקים מצטערים בעולם הזה"¹¹, ולכן צריך להבהיר שהרשעים „סופן לדחות באחרונה"¹¹,

- 8) להעיר מלקו"ת ואתחנן רד"ה שמע ישראל. ד"ה אם בחקותי ה"ש"ת פ"א"ב. ועוד.
- 9) לעיל פסוק ט"ו"ה וברש"י.
- 10) ירמ' יב, א.
- 11) לשון הספרי ר"פ ראה*. וראה רש"י תולדות כו, כט.

(* ואולי ספרי זה הוא המקור (עכ"פ 9) לכללות פרש"י זה וכן משמע קצת בפרש"י תהלים שם (ד"ה תומיך).

א. פירוש רש"י על „ובחרת בחיים", והשאלה עליו

בסוף הפרשה¹ נאמר „החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך". רש"י מצטט את המילים „ובחרת בחיים", ואומר על כך שלושה ענינים: (א) את פירוש המילים „ובחרת בחיים" – „אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים". (ב) משל לכך – „כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך". (ג) הוכחה לכך מן הכתוב² – „ועל זה נאמר: ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך"³.

יש להבין: מה קשה במילים „ובחרת בחיים", אשר משום כך צריך רש"י להסבירם בהרחבה ובפירוש כל כך? לכאורה משמעות המילים „ובחרת בחיים" היא פשוטה לחלוטין, כפי שמסבירים פשטני-מקרא אחרים⁴: הקדוש-ברוך-הוא אומר, כעצה טובה⁵, לבחור בחלק החיים, על ידי „לאהבה" את ה' אלקיך לשמוע בקולו...".

ב. ההסבר הפשוט לדברי רש"י

בלימוד פשוט נראה⁷, שרש"י רוצה לציין, ש„ובחרת בחיים" איננה הוראה (כציווי, או עצה טובה) לבחור בחיים, שהרי אין כלל מקום להורות „ובחרת בחיים", כי ממה-נפשך: אם אין יודעים כלל שאלה הם חיים, צריך רק להראות זאת וממילא יבחרו זאת, וההוראה מיותרת. ואם

- 1) ל, יט.
- 2) תהלים טז, ה (וראה פרש"י שם. רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל. ואכ"מ).
- 3) בדפוסים ראשונים וכת"י רש"י – יש כמה שינויים (קלים) בלשון רש"י. וראה גם לשון רש"י בבחי' כאן. ובשלי"ה (ב, ב) הובא לשון רש"י כמו"ש בדפוסים שלנו. וראה לקמן הערות 16, 24, 26, 27.
- 4) ראה רמב"ן, ראב"ע ועוד.
- 5) ראה רמב"ן „כי יעצתיך כו". וראה גם ס' הזכרון ובאר יצחק לפרש"י כאן.
- 6) פסוק כ.
- 7) ראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י כאן.

ז.

דעם ענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט אז עס זיינען שוין פאַראַן כמה סימנים אויף דעם – אָנהויבן־דיק פון דברי חז"ל¹ כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מסביר געווען אז תשובה האָט מען שוין אויך אויפגעטאַן, און מ'שטייט שוין "הכן כולכם"², און מ'שטייט אזוי שוין אַ משך זמן.

(ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחרי התרת נדרים, ער"ה תשנ"ב)

(1) סנהדרין צז, ב.

(2) ל' כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו מכ"ו אדר"ר תרח"ץ – אגרות קודש שלו ח"ד ע' רעט. וראה "היום יום" ט"ו טבת.

הענין הכי עיקרי – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

ובפרט שישנם כבר כמה סימנים ע"ז – החל מדברי חז"ל¹ כמה שנים ודורות לפני זה: "כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה", וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הסביר שגם ענין התשובה נפעל כבר, ועומדים כבר "הכן כולכם"², ועומדים כך כבר משך זמן.

והצדיקים, סופן לשמוח באחרונה"¹¹. ואילו כאשר מדובר בבחירת חלק יפה של נחלה גשמית, קל הרבה יותר לראות מה יפה ומה אינו יפה, ואין כל כך צורך ב"מעמידו על חלק היפה".

(ב) לאחר, ומעמידו על חלק היפה" ממשך רש"י, ואומר לו את זה ברור לך", ומכך מובן, שלאחר שהאב, אומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק יפה", עדיין יש צורך בפעולה נוספת – אמירת, "את זה ברור לך". ואין מובן: (א) מדוע יש צורך בכך? (ב) היכן מוצאים אמירה זו בפסוק – בנמשל?

(ג) בסוף דבריו אומר רש"י, "ועל זה נאמר .. הנחת ידי על גורל הטוב...". – (א) הוא מתבטא, "ועל זה נאמר", ביטוי שבא לפרש את הפסוק בתהילים, ולא, "וכמו שנאמר" וכדומה – ביטויים המביאים הוכחה לפירוש הפסוק הנדון. (ב) הוא מציין שפעולת, "מעמידו על חלק היפה" נעשית באופן של, "הנחת ידי על גורל הטוב...",

והשאלות על כך הן: (א) רש"י מפרש את פשוטו של מקרא של הפסוק הנדון, ומדוע הוא אומר, "ועל זה נאמר (בתהילים)...?" (ב) מהי הכוונה ב"הנחת ידי"?

ד. ובחרת בחיים" – כאמירת "את זה ברור לך"

ההסבר לכך הוא: הקושי שרש"י מתכוון לענות עליו בפירושו הוא:

הענין הכתוב בפסוקים אלו – "החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך" [וכן ההמשך, "לאהבה... לשמוע בקולו... כי הוא חייך..."] – כבר כתוב, ובפירוט, בפסוקים הקודמים: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע"¹², כלומר, "זה תלוי בזה. אם תעשה טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך מות"¹³, כפי שמפרשת התורה אחר־כך¹⁴

(12) ל, טו.
(13) רש"י שם.
(14) שם, טז"ה וברש"י שם.

"אשר אנכי מצוך היום לאהבה... וחיית ורבית... ואם יפנה לבבך... הגדתי לכם...". – מדוע, אפוא, חוזרת על כך התורה כאן שוב¹⁵?

מסביר רש"י שהחידוש כאן מודגש במילים, "ובחרת בחיים", שאינן כתובות לפני־כן. ומהו החידוש? על כך מביא רש"י משל – "כאדם האומר לבנו... ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך", דבר המסביר שיש אפשרות שגם לאחר ש"מעמידו על חלק היפה" נדרשת אמירה, "את זה ברור לך" (כדלהלן). וכך בעניננו: הענין של, "אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים" שבפסוקנו הוא הענין של, "אומר לו" שלאחר, "מעמידו על חלק היפה" – לאחר שהתורה מסבירה בפסוקים הקודמים ש, "אם תעשה טוב, הרי לך חיים", צריכה לבוא ההוראה, "ובחרת בחיים".

ה. דרוש זרוז מיוחד לבחירה ב"חיים"

מן הנאמר במשל שיש צורך לאחר נתינת "חלק יפה" ל"העמיד", "על חלק היפה", מובן, שמדובר כאן אודות סוג נחלה שקשה לדעת במבט שטחי מהו ה"חלק היפה" שבה, ולכן הנותן צריך להצביע, "על חלק היפה".

[בכך אפשר להסביר את הדיוק במשל "כאדם האומר לבנו...". (ולא – "לחבירו"¹⁶):

ודאותו של המקבל בכך שהנותן, מעמידו על חלק היפה" תלויה בידיעתו שני דברים – (א) שהנותן יודע בברור שזהו חלק היפה¹⁷. (ב) שהנותן מעוניין בטובת המקבל בכל ליבו, ומוכן לתת לו את החלק היפה שבנחלתו – והוודאות של שני פרטים אלו מודגשת במשל: (א) החלק הוא ב"נחלתו", נחלת הנותן, והוא מכירו היטב. (ב) הוא נותנו, "לבנו", והאב מוכן לתת לבנו,

(15) ברמב"ן כאן: והנה הוא כמחתיים העדים כו'. אבל ראה רש"י וילך לא, כת. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 354 ואילך.

(16) אבל להעיר שבדפוס ראשון ושני (ובכו"כ כת"י רש"י. וכן בבחי' כאן) איתא – "לחבירו" [ובספרי שם: משל למלך כו' והזמין כל האורחים וה' אוהבו כו']. אבל בפרש"י תהלים שם: כאדם האוהב אחד מבניו כו'.
(17) להעיר גם מאוה"ח ר"פ ראה.

הוספה

בשורת הגאולה

ב.

מ'זעט (בשנת נסים) ווי עס ווערן מקויים די סימנים אויף דעם אין חז"ל, כולל – דעם סימן וואָס שטייט אין ילקוט שמעוני¹ (וועלכע מ'האָט דערמאָנט לאַחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו', [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

(משיחת יום ד' פ' נצבים זילך, כ"ב אלול תש"נ)

1) ישע'י רמז תצט. וכ"ה בפסיקתא רבתי פל"ז (פיסקא קומי אורי).

2) ובפסיקתא שם: לאדום.

רואים (בשנת נסים) איך שמתקיימים הסימנים על זה בחז"ל, כולל – הסימן שמובא בילקוט שמעוני¹ (שהוזכר לאַחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם² ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו' [ואח"כ ממשיך בילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם.”

יותר מכל אחד אחר, את החלק היפה.

כך גם בנמשל, לגבי הקדוש-ברוך-הוא וישראל: כדי שישראל יקבלו ש"חיים" ו"טובה" הם, "זה תלוי בזה" – למרות שבעיני בשר אין הדבר נראה תמיד – אומרים להם לשים לב לשני דברים: (א) העולם הזה, נחלתי של הקדוש-ברוך-הוא, בורא העולם ומנהיגו, היודע בוודאות מהי הדרך הנכונה של "חיים". (ב) ישראל הם, בנים .. לה' אלקיכם¹⁸ וביכלתם להיות בטוחים בכוונת ה' לטובתם].

אבל כיוון שאין רואים בעיני בשר את, חלק היפה, וסומכים על דברי הנותן, מובן שהוא אינו מסתפק בכך ש"מעמידו על חלק היפה", אלא הוא שוב מזור את המקבל ואומר לו לקחת את החלק היפה. וזוהי התוספת – ואומר לו את זה ברור לך".

וכך בענייננו, שגם לאחר ההסבר לישראל ש"חיים" ו"טוב" – "זה תלוי בזה", והעמדתו על החלק היפה, עדיין נדרש זירוז מיוחד¹⁹ מלמעלה: ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, שישראל יסמכו לגמרי על ה' ויבחרו ב"חלק החיים".

1. ובחרת בחיים – איננה רק אמירה

אך עדיין אפשר לשאול – לכאורה, אין המשל דומה לנמשל:

במשל מובן שהזירוז, את זה ברור לך" משפיע על הבן, כי לבן אין ידיעה עצמית מוחלטת לגבי טיב נחלת אביו, ודי לו בוודאות האב הנותן ובזירוזו, ובנוסף לכך מדובר על זירוז על-ידי אב גשמי לגבי נחלה גשמית, ולכן, למרות שהבן אינו רואה ממש בעיניו שזוהו, חלק היפה" שבנחלה, הרי הזירוז נוטע בו את הבטחון באמיתיות דברי אביו^{19*},

ואילו בנמשל, לא זו בלבד שלא תמיד רואים את הענין של, מעמידו על חלק היפה" (אם תעשה טוב הרי לך חיים" בגשמיות (עד

18) ראה יד, א.

19) להעיר מפורש"י צו (י) ב) צריך הכתוב לזרז כו'. ראה (יב, כג), שהיו שטופים כו' הוצרך לומר חזק". ועוד.

19*) להעיר מרד"ה ומקנה רב תרס"ז.

אשר הכוונה בכך יכולה להיות אפילו ל"חיים" בעולם הבא²⁰, אלא יותר מכך: בעיני בשר נראה לפעמים ההיפך, ש"דרך רשעים צלחה"¹⁰, ו"נפת תטופנה שפתי זרה"²¹ – את תענוגי העולם הזה הוא חש בגופו ואילו בעיני של, ואחריתה מרה כלענה"²² הוא יכול רק להאמין, או, לכל היותר, להבין בשכלו –

ואם כך, כיצד יכול הזירוז – אמירת ה' בתורתו, ובחרת בחיים" – לשכנע את האדם בוודאות לעזוב את החיים הגשמיים ולבחור במקומם בטוב ובחיים של תורה ומצוות? על כך אומר רש"י בהמשך – "ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך":

"ובחרת בחיים" איננה אמירה בלבד, אלא באמצעותה הקב"ה מראה לישראל (אני מורה לכם) בגשמיות את ה"גורל הטוב", עד אשר רואים בעיני בשר (מפעם לפעם, לפחות) שבאמצעות עשיית טוב זוכים ל"חיים" כפשוטם²³, כך שאפשרית הנחת יד על "גורל הטוב" – אפשר למששו בידיים – וזה מאמת לישראל שעשיית טוב היא "גורל הטוב" ו"חלק החיים".

2. ההסבר לשינוי בין לשון המשל לנמשל

בכך אפשר להסביר גם את השינוי שבלשון רש"י – במשל הוא אומר "ואומר לו את זה ברור לך", ובנמשל, בפרשו את הפסוק "ה' מנת חלקי וכוסי...", הוא אומר²⁴ "לומר את זה קח לך":

הזירוז של האב, לאחר ש"מעמידו על חלק היפה", הוא בדיבור בלבד, ויוצא שהבחירה

20) ראה תיב"ע כאן. בחיי כאן (ולעיל פסוק טו). אוה"ח כאן. וראה ספרי שם. ועוד.

אבל להעיר, שמלשון הכתוב, כי הוא חייך ואורך ימין לשבת על האדמה גו" משמע, שהמדובר (עכ"פ – ע"פ פשוטו של מקרא) בחיים גשמיים. וראה לקמן בפנים.

21) משלי ה, ג.

22) שם, ד.

23) או – שמרגיש איך שחיים אמיתיים הוא (לא חיים בשריים וגשמיים, כ"א) חיים של תומ"צ.

24) ובדפוס ראשון הגירסא בהמשל: את זה בחר לך ואת זה קח לך.

„אחרים עמכם“, ובכל זאת „הם בעיני ולפני לכולם“, וממילא „חזיבתכם ניכרת“.

בראש השנה הכל „חוזר לקדמותו“⁵⁹, ולפיכך יש „להמשיך“ את הבחירה – „יבחר לנו“ – משרשה ומקורה, מעצמותו יתברך. וזאת באמצעות עבודת ישראל, שמקיימים את „ובחרת בחיים“⁶⁰ – לא רק בבחירה שלפי

(59) פעה ש' ר"ה פ"א (ובמקומות המקבילים). לקו"ת פרשתנו נא, ב. ר"ה נה, ב. וראה בארוכה סדור רמד, ד ואילך. ובכ"מ.

(60) ראה אוה"ת ר"ה ס"ע א' שמג ואילך.

(משיחות ש"פ נצבים תשכ"ה,

יום ב' דר"ה תשכ"ו)

(61) לשון המדרש – במדב"ר פי"ד, י. נת' בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (ס"ה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך).

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויהי שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

עצמה שייכת לגמרי לבן. לכן אומר האב „את זה ברור לך“, על הבן בעצמו לבחור את „חלק היפה“, שהאב מורה עליו.

לעומת זאת, אמירת הקדוש-ברוך-הוא „ובחרת בחיים“ היא באופן של „הנחת ידי על גורל הטוב“²⁵ – „גורל הטוב“ כבר נבחר ונכרך בישראל, ולא נותר להם אלא לקחת אותו – את זה קח לך.

ולכן משתמש רש"י בביטוי²⁶ „הנחת ידי... לומר את זה קח לך“ (לא כמו במשל „ואומר לו...“), כי העיקר הוא „הנחת ידי...“, והאמירה „את זה קח לך“ מבטאת רק את מטרת הנחת ידי, את התוצאה של „הנחת ידי“.

ח. הענין ההלכתי הנרמז בשינוי זה

בשינוי הנ"ל בלשון רש"י נרמז גם ענין הלכתי. כדי להבינו יש להצביע על דיוק נוסף בלשון רש"י: החלק היפה נקרא בנמשל בשם „גורלי“, „גורל הטוב“²⁷, והכוונה בכך היא לרמוז, שאופן בחירת ישראל ב„חלק החיים“ הוא כחלוקה על-פי גורל.

ובכך מובן שינוי הלשון שדלעיל בין המשל לנמשל („ברור לך“ לעומת „קח לך“), הרומז שיש הבדל בין הפעולה של „אדם האומר לבנו...“, לבין גורל באופן של „הנחת (הקדוש-ברוך-הוא) ידי על גורל...“, כדלהלן: לגבי חלוקה בין שותפים באמצעות גורל סוברים חלק מן ה„ראשונים“²⁸, שהגורל רק מברר איזה חלק צריך כל אחד מהם לקבל, אך כדי שחלק זה אכן יהיה שלו, הוא צריך אחר-כך לבצע קנין.

לעומת זאת, בחלוקת ארץ ישראל לפי גורל, שהיתה באמצעות „קלפי ואורים

(25) ולהעיר, שבפרש"י תהלים שם, גם במשל אומר „כאדם כו' ומניה ידו על חלק הטוב“ (ועד"ו הוא בספרי שם), אבל מטיים (לא „קח לך“, כ"א) „בזר לך“. ואכ"מ. (26) אבל בדפוס א': ואומרת לי (ובא' מכת"י רש"י: ואמרת). ובכת"י אחדים תיבת „לומר“ ליתא. (27) ובכת"י אחדים דרש"י הגירסא: חלק הטוב. ובא' מכת"י רש"י: חלק וגורל הטוב. (28) נסמנו באנציקלופדיא תלמודית ע' גורל (כרך ה' ע' תיח"ט).

ותומים“²⁹, („ברוח הקודש“³⁰), סוברים כולם³¹, שעל-ידי גורל זה נקנה לכל יהודי חלקו בארץ ישראל, והוא כבר שייך לו.

ובדומה לכך בענייננו: במקרה של „אדם האומר לבנו...“, אמירתו רק מבררת לבן מהו „חלק היפה“ – „אומר לו את זה ברור לך“. ואילו בנמשל, אמירת הקדוש-ברוך-הוא „ובחרת בחיים“, אינה רק מבררת מהו „חלק החיים“, אלא גורסת לכך³² שה„גורל הטוב“ כבר „נקנה“ ושייך ליהודי, והוא צריך רק לקחתו במעשה ממש – „הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך“.

ט. שני האופנים של „ובחרת בחיים“

מ„יינה של תורה“ אשר בפירוש רש"י זה: שני ענינים אלו – „חלק היפה .. ברור לך“, ו„גורל הטוב .. קח לך“, הם שני אופנים שבהם יכול יהודי להגיע ל„ובחרת בחיים“:

דרך אחת היא: בחירה על-ידי חישוב שכלי, שלפי טעם ודעת, ואז נקראים הטוב והחיים בשם „חלק היפה“ (כידוע³³, ש„חלק“ הוא „עבודה שעל-פי טעם ודעת“). בחירה זו היא באופן של „ברור לך“ – ישנם שני חלקים, או שתי דרכים, שבכל אחד מהם יש יתרון על פני האחר (שלולא זאת לא ייתכן כאן מצב של ברור – בחירה), ובחרים חלק אחד, ולא את האחר.

הדרך השניה היא: בחירה בטוב ובחיים בבחירה שלמעלה מטעם ודעת³⁴, ללא חישוב שכלי. בבחירה כזו נקראים ה„חיים“ בשם „גורל הטוב“ (כידוע³⁵ – ואף בפשטות כך הוא

(29) לשון הגמרא – ב"ב קו, ב.

(30) רשב"ם ב"ב שם. מב"ב קכב, א. הובא בפרש"י פינחס כו, נד. וראה ספרי פינחס שם.

(31) ראה הנסמן באנציקלופדיא תלמודית שם (ע' תיט). (32) דייבורו של הקב"ה חשיב מעשה (ראה פרש"י לך טו, יח).

(33) בפירושו „אשרנו מה טוב חלקנו“ – סד"ה אשרנו תרצ"ו (בסח"מ קונטרסים ח"ב). וראה סד"ה אשרנו ה"ש"ת. ועוד.

(34) ראה תניא פי"ט (כה, א): לעמוד .. בלי שום טעם ודעת ושכל מושג לו .. ולבחר לו ה' לחלקו ולגורלו כו'.

(35) אגה"ק סו"ס ז. וראה ד"ה אך בגורל – אוה"ת ר"פ פינחס. תרכ"ז. ד"ה אשרנו תרצ"ו פ"ד ואילך. ועוד.

– שגורל איננו ענין שכלי, אלא „למעלה מבחינת דעת“. בחירה זו מתבטאת רק ב„קח לך“ – החלק השני או הדרך השני, אין להם מקום מלכתחילה, והעבודה היא רק לקחת את ה„גורל הטוב“.

י. שני ההסברים לבחירת היהודי בקדושה

דברים אלו יובנו לפי המוסכר בתורת החסידות³⁶ ש„דרך רשעים צלחה“, ובאופן כללי – השפעת החיות האלקית ל„קליפה“ היא מדרגת „מקיף“, ולכן היא מרובה, ואילו ההשפעה לכוחות הקדושה היא מן האור ה„פנימי“, אור בכלי, ולכן היא על-פי חשבון ומידה. וזוהי מעלת ישראל בבחירתם בקדושה – ברוך-הוא, בקדושה – הם מוותרים על ריבוי השפע שישנו בצד ה„קליפה“, ובוחרים בהשפעה המצומצמת מצד הקדושה³⁷. ומדוע אכן בוחרים ישראל בזאת? על כך יש, באופן כללי, שני הסברים:

(א) כיוון שההשפעה המרובה לרשעים היא זמנית בלבד, ואחר-כך היא פוסקת³⁸, ואילו ההשפעה לצדיקים נעשית בסופו-של-דבר בריבוי עצום³⁹, כנאמר⁴⁰: אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

זוהי הבחירה שלפי השכל, עקב חישוב של כדאיות הבחירה בקדושה, הנרמזת בענין הראשון בדברי רש"י: „חלק היפה .. ברור לך“.

(ב) כיוון שההשפעה המצומצמת היא מצד הקדושה, מפנימיות רצון הקדוש-ברוך-הוא, שלא כהשפעה ל„קליפה“ שהיא „כמאן דשדי בתר כתפו“⁴¹ (=כמי שמשליך מאחוריו כתפו) –

36) תו"א ר"פ בשלה. ובכ"מ. וראה במקומות שצויינו בהערה הבאה.

37) ראה בכ"מ בארוכה קונטרס ומעין מאמר ח' ואילך. וראה אה"ת תבא ע' תתערב ואילך. ד"ה כבוד מלכותך תר"ס. ועוד.

38) קונטרס ומעין (מאמר ו' בסופו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב). ועוד. וראה ספרי דלעיל הערה 11. ובד"ה כבוד מלכותך שם: ובסוף יתגלה .. אך שהם בחי' מות ממש.

39) ראה קונטרס ומעין מ"ז פ"ג. ד"ה כבוד מלכותך שם.

40) נדרים נ, סע"ב. מכות בסופה. תו"א שם (סא, ג).

41) תניא פכ"ב. נ"ת בקונט' ומעין מ"ב פ"ב ואילך. וראה סדור ד"ה עבדים היינו.

לכן הוא בוחר בקדושה⁴². כלומר, השפעת הקדושה היא באופן של „באור פני מלך חיים“, ולמרות שהיא מצומצמת היא חביבה עליו⁴³ יותר מהריבוי אשר ב„קליפה“.

זו אינה בחירה שלפי חישוב שכלי, אלא למעלה מטעם ודעת. הנובעת מרצונו העצמותי של היהודי באלקות, מצד דרגת ה„גורל“ שבנשמתו⁴⁴. לכך אין מתאים באופן של „ברור לך“, כי בדרגה זו אין חשיבות לשום דבר מלבד אלקות, אלא האופן של „גורל הטוב .. קח לך“ ליישם את דרגת ה„גורל“ בתוך פנימיותו, עד למחשבה, דיבור ומעשה.

יא. שורש הבחירה – מעצם הנשמה, הגילוי – בשכל האדם

למרות זאת נאמר בפסוק „החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים...“, שמדובר כאן על האופן של „ברור לך“, בחירה בין „חיים“ ל„מות“, כמובן גם מן הדיוק בלשון רש"י, ועל זה נאמר... „שהענין של „הנחת ידי על גורל הטוב לומר .. קח לך“ איננו הפירוש של „ובחרת בחיים“, אלא ש„ובחרת בחיים“ כולל גם ענין זה, הכתוב במפורש במקום אחר.

ההסבר לכך הוא: בענין של „החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים“ – שבחירת חלק החיים על-ידי יהודי היא בחירה חפשית – נכללים שני דברים:

(א) השורש של בחירת היהודי באלקות נובע מכך שעצם הנשמה של יהודי מאוחדת, כביכול, עם עצמותו⁴⁵. וכוונת חפשיית הבחירה

42) ראה בארוכה קונטרס ומעין מאמר ז' (ועוד) – דפנימיות רצון העליון מאיר לישראל דוקא.

43) ע"ד פ"א הבעש"ט (כתר שם טוב סצ"ז ב, תפלה לעני גו' ולפני ה' ישפוך שיהו" – שמבוקשו הוא שרוצה רק לדבר עם המלך (להיות „לפני ה“) ואין נוגע לו הכבוד והעושר כו', עיי"ש.

44) ע"פ המבואר בפנים יומתק יותר מה שמפרש בבחי' כאן הלשון „גורל הטוב“ [ולא היפה], כמ"ש לפנינו „חלק היפה“ – „שהקב"ה נק' טוב וכו'“ – כי מצד בחי' גורל שבנשמה, זה שבחור בחיים הוא (לא כדי שיהי' לו ריבוי בגשמיות – „חלק מות“ – כיא) מצד זה שרוצה לידבק בהקב"ה, כפנינים.

45) ד"ה כבוד מלכותך הג"ל. סיום המשך תקעו עת"ר

לפניך... ובחרת בחיים“, כי בעבודה למעשה, הבחירה היא באופן של „ברור לך“.

אך רש"י מגלה, ב„יינה של תורה“, את המשמעות הפנימית של „ובחרת בחיים“ – „ועל זה נאמר... הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך“: הפנימיות של הבחירה השכלית באלקות היא הבחירה של דרגת „גורל“ שבנשמה (עצם הנשמה), השוללת לחלוטין „מות“, ו„רע“, כך שיש צורך רק ב„קח לך“, כפי שהוסבר לעיל.

יב. הקשר בין ענין זה לבין ר"ה

לפי כל האמור לעיל יובן הקשר בין ענין זה לבין פרשת נצבים, ש„קורין לעולם קודם ראש השנה“⁵⁰, וכיוון ש„הכל הולך אחר החיתום“⁵¹, מובן, שהקשר של פרשת נצבים לראש-השנה איננו רק בתחילת הפרשה („אתם נצבים היום...“)⁵², אלא גם בסופה:

בראש השנה „מעוררים“ את הקב"ה לבחור בישראל⁵³, כפי שאומרים ומבקשים, לפני תקיעות השופר, „יבחר⁵⁴ לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה“. ובבחירה זו יש שני ענינים (בדומה לאמור לעיל בסעיף י"א): שורש הבחירה הוא בכך שעצמותו יתברך בוחר בנשמות ישראל בבחירה חפשית, ולא עקב סיבה, ולכן „להחליפם באומה אחרת איני יכול“⁵⁵, שהרי „ישראל ומלכא בלחודוהי“⁵⁶ (= ישראל והמלך לבדם), ואין מקום ח"ו לאחרים⁵⁷.

וגילוי בחירה זו למטה הוא באופן של „והייתם לי סגולה מכל העמים...“⁵⁸ – ישנם

50) לקו"ת ריש פרשתנו. ע"פ תוד"ה קללות מגילה לא, ב. טו"ש ע"ו או"ח סתכ"ח ס"ח.

51) ברכות יב, א.

52) כמשנ"ת בלקו"ת שם.

53) ראה בארוכה לקו"ת [המתורגם] ח"ד ע' 127 ואילך.

לעיל ע' 164. 232.

54) תהלים מז, ה.

55) פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פו, סע"א ואילך. ועוד.

56) ראה ח"ג לב, א. וראה סד"ה ביום השמע"צ (הא')

בהמשך תרס"ז.

57) ראה תו"ש שם (בריש העמוד).

58) יתרו יט, ובר ש"ר. ועיין תניא פרק מט.

בדרגה זו – למרות שבלתי אפשרי שעצם הנשמה תבחר במשהו אחר זולת אלקות ח"ו⁴⁶ – היא, שבחירת היהודי והתקשרותו לאלקות איננה נובעת מסיבה ויתרון בבחירה זו

– שאז (א) ההתקשרות מוגבלת לפי הסיבה הגורמת לה, (ב) אין זו בחירה חפשית אמיתית⁴⁷, כי בגלל הסיבה האדם „מוכרח“ כביכול לבחור כך –

אלא מפני שזהו הרצון של עצם הנשמה מצד עצמה, ומפני שאין לה סיבה, הרי שבחירה זו היא באופן השולל לגמרי⁴⁸ כל דבר זולת אלקות.

(ב) גילוי הבחירה באלקות הוא בשכל האדם⁴⁹, כי העובדה שרצונו של היהודי באלקות היא בחירתו החפשית ניכרת רק כאשר יש לפניו בפועל שתי דרכים של „חיים“ ו„מות“, והוא בוחר בחיים. וזה ייתכן רק בשכל האדם, היכול למצוא יתרונות בשתי הדרכים, ובכל זאת – „ובחרת בחיים“.

לפיכך נאמר בפסוק „החיים והמוות נתתי

(קה"ת תשל"ה – ע' יא. סה"מ עת"ר (הוצאת תשמ"ה) ע' רמט).

ועד"ז כח הבחירה שבנשמה – מה ש, הן האדם ה' כאחד ממנו" (ראה רמב"ם ה'ל' תשובה רפ"ה) ולכן אין מי שמעכב על ידו, כמו הקב"ה דאין מעכב על ידו (לקו"ת אמור לה, ב) – שישו בעצם הנשמה (וראה לקו"ת שם: אך לפי שבחינה ומעלה הרמה זו ירדה ותלכשה למטה בגוף הגשמי כו', עיי"ש).

46) ראה ד"ה כבוד מלכותך שם: ואינו שייך רצון אחר כלל. ובלקו"ת שבהערה הקודמת: אך לפי שבחינה .. זו ירדה ונתלכשה .. ע"כ יכולה להיות ממשלה זו גם לבחור הרע ח"ו כו'. וראה תו"ש ע' 220 ובהערה 4 שם.

47) ראה כבוד מלכותך שם (ועד"ז בסה"מ עת"ר ע' קעו), שמשו"ז עיקר ענין הבחירה הוא בכחות הנפש, כי בעצם ושורש הנשמה, מה שהיא רוצה ונמשכת לאלקות הוא בדרך ממילא בלי בחירה ורצון" – אבל מהמבואר במקומות שצוינו בהערה הקודמת מובן, שגם בעצם הנשמה ישנו ענין הבחירה (ואדרבה – שם הוא אמיתית ענין הבחירה), והכוונה בהמאמר שם י"ל שהיא לשלילת אופן הבחירה כמו"ש בדרגא דשכל ומדות.

48) ראה לעיל הערה 45, דכח הבחירה של הנשמה הוא דוגמת הבחירה למעלה שהיא בחירה חפשית לגמרי.

49) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1341 ובהערות שם.

ח"א ע' 7 הערה 58.

49) ד"ה כבוד מלכותך (ועד"ז בסה"מ עת"ר וסיום המשך הג"ל) שם, עיי"ש באורך. וראה ג"כ לקו"ת פרשתנו מ"ה, רע"ג. וצד העיר ג"כ מלקו"ת שנעתק לעיל הערה 45. וראה לקו"ת [המתורגם] ח"ז ע' 118 הערה 47.